

KRÓNIKA

A NEMZETI MÚZEUM az utolsó tíz esztendő szerzeményeiből rendezett érdekes kiállításából mutatunk be néhány szemelvényt e füzetünkben. A régiségértárnak iparművészeti szempontból figyelemreméltó ötvösműveit, a legrégibb ismert magyar felírású recemunkát, egy igen díszes felvidéki csempekaláthát, továbbá a néprajzi tár több színmagyar ornamentikával díszített jellegzetes férfi- és női ruhadarabját válogattuk ki az immár bezárult kiállítás gazdag anyagából.

GORKA GÉZA nemrégén még a nógrádverőcei Keramos-gyár műszaki igazgatója volt. Ennek a vállalatnak megszűnése előtt attól kivált és maga alapított műhelyt ugyancsak Nógrádverőcén. Itt egymaga készíti és égeti igen művészies hatású modern eserepeit, a túlzó, szélsőséges irány elkerülésével s örömmel állapítjuk meg, hogy formakészítése, technikája egyre tökéletesedik. Már sok kedvelője van az újfajta Gorka-eserépnek és hiszszük, hogy ha majd a külföld is megismeri ezeket a tetszetős és nagykeménységű jó kerámiák munkáit, ott is számíthatnak kelendősegre.

HELLEBRAND BÉLA váci gimnáziumi tanár szabad óráiban szeretettel foglalkozik ötvösséggel. Ezüstlemezkekből kalapálgat igen artisztikus hatású reliefeket a maga és ösmerőseinek igaz gyönyörűségére. A középkori zárdák miniatűr-festőinek és szobrászpátereinek módjára áhítatos érzését trébéli bele műveibe, amelyek eddig csak az Orsz. Magyar Iparművészeti Társulat egyik kiállításán kerültek a közönség elé. Örvendünk, hogy e művészi hatású és rendszerint valamely praktikus célt szolgáló domborművek három jellemző darabját e füzetünkben mutathatjuk be olvasóinknak.

IRÁNYI ISTVÁN, a kecskeméti reáliskola rajztanárának jutott az a feladat, hogy a »hírhős város« legújabb két díszpolgárának, Pekár Gyulának és Zsitvay Tibornak díszpolgári oklevelét készítsen el. Nem volt könnyű a feladata, mert mindkét diplomába a kiváló két közéleti férfiú érdemes munkásságát jellemző, illetve jelképező ábrákat kellett beleszőni. Irányinak sok fejtörést okozott ez a probléma, de végre mégis sikeresen oldotta meg. Ezért közöljük műveit. Kecskemét városa intarziákkal díszített remekművű fadobozba foglalva adta át okleveleit a díszpolgároknak.

KOVÁCS MARGIT alig lehet 20 évesnél idősebb s már feltűnést keltett a Nemzeti Szalon egyik tavaszi kiállításán artisztikus hatású kerámiáival, amelyeket bécsi tartózkodása alatt készített. Újabban Münchenben folytatta tanulmányait és ott is elismerést aratott munkáival. Ez utóbb készült

művei közül mutatunk be egynéhányat. Nem »beérkezett« művésznek alkotásai ezek, de egy nagyon tehetséges lánynak sokat ígérő próbálkozásai. Az ígéretek beváltása a kedves művésznőn múlik: ha komoly tanulással, kitartással megszerzi a »beérkezés« feltételeit, azaz a szobrászatban, a rajzban és a kerámia technológiájában való elengedhetetlen jártasságot, akkor tehetsége őt modern keramikusaink első sorába fogja emelni. Eddigi munkássága után ítélve azt hisszük, hogy ezt el is fogja érni.

VIRÁGOS BUDAPEST BIZOTTSÁG volt a címe annak az egyesületközi társaságnak, mely a holdogult dr. B a r t ó k y József elnök és G y ö r g y i Kálmán igazgató vezetésével 1911-ben az Orsz. M. Iparművészeti Társulat kezdeményezésére alakult meg azzal a céllal, hogy mozgalmat indít a főváros épületeinek virággal való díszítése érdekében. A mozgalomnak szép sikere volt, mert egészen a háború megkezdéséig évről-évre mind sűrűbben alkalmazták a virágdíszítést az épületeken, elsősorban maga Budapest hatósága, a háziurak és a lakosok ezrei. A véres évek, majd az azután bekövetkezett forradalmi idők és az összeomlás megakasztották az oly szépen megindult mozgalmat folytatását. Most a esendesebb légkör és gazdasági helyzet némi enyhülésével a virágkultusz lelkes hívei elérkezettnek látják az időt arra, hogy feltámasszák a hosszú tétlenségre kényszerített Virágos Budapest Bizottságot. Az e végből megtartott értekezlet az új bizottság elnökévé dr. M a n n i n g e r Vilmos egyetemi rk. tanárt, társelnökké G y ö r g y i Kálmánt, az O. M. Iparművészeti Társulat igazgatóját választotta meg. A bizottság elhatározta, hogy még ez évben megindítja a propagandát, mely egyelőre csak a fővárosra fog szorítkozni. Az év leteltével kiterjeszti működését a vidékre is, ennek megfelelően kibővíti címét is, mely ennél fogva V i r á g o s B u d a p e s t — V i r á g o s M a g y a r o r s z á g lesz. Melegen ajánljuk lapunk t. olvasóinak figyelmébe az ideális célokért önzetlenül dolgozó lelkes bizottság közérdekű törekvéseit.

A MAGYAR IPARMŰVÉSZEK ORSZÁGOS EGYESÜLETE február hó 17-én tartotta ezévi tisztújító és alapszabálymódosító közgyűlését. Sz. K r a t o c h w i l l K á r o l y ny. altábornagy elnöki megnyitójában rámutatott a lelépő tisztikar önzetlen munkásságával elért eredményekre. »Ha visszatérünk ennek az egyesületnek három év előtti megalakulására, — mondotta az elnök — örömmel állapíthatjuk meg, hogy az alakulás szükségessége mindenben igazolva lett. Beesületes és bajtársias eszközökkel megtörtük a jégválat, melybe belefagyva évtizedeken át balogul vesztegelt a magyar iparművészek jelene, jövője. Eddig az egyes iparművészek csak m u l t j a volt, ha volt, a mi tömörülésünk, a mi altruizmusunk, programunk végighareolása elősegíti majd, hogy ezután j e l e n e, s ő t j ö v ő j e is lesz«. — A nagy

tetszéssel fogadott elnöki megnyitó után ifj. Richter Aladár titkár referált az elmúlt évi működésről, majd Cserey Elemér ügyvezető igazgató tette meg jelentését és az új alapszabálymódosítások elfogadását kérte. A meg-ejtett választás alapján: alelnökök lettek Urbá-nyi Vilmos, Klausz Gyula és Kiss Ferenc — Dusehnitz Piri. Titkárok Hegyesi János és Petry Béla. Ügyész: dr. Ecker Ferenc. Pénztáros: Strausz Pál. Ellenőrök: Major István és Keresz-tessey Ágost. Jegyzők: Ujváry Ferenc és Fábry Pál. Háznagy: Bodor Aladár. Ezenkívül hét rendes és öt pótválasztmányi és két számvizsgálóbizottsági tagot választottak meg.

A MAGYAR EGYHÁZI MŰVÉSZET ÉRDE-KÉBEN az Orsz. M. Iparművészet Társulat elnöksége Serédi Jusztián hereceprimáshoz részletesen megokolt felterjesztéssel fordult, amelyben rámutatott a hazai egy-házi művészet sérelmére külföldről beszerzett egy-házi kegyesek és templomfelszerelési tárgyak nagy mennyiségére, arra kérte őmineniáját, hogy hívja fel a magyar lelkeskedő papságot és szerzetes-rendeket, hogy az egyházi művészet körébe tar-tozó szükségleteiket kizáróan hazai iparművészek-től, illetve műhelyektől szerezzék be. Felterjesz-tésében a Társulat készségét jelentette ki, hogy szívesen és teljesen önzetlenül útbaigazítja az e kérdésekben hozzá fordulókat.

HÁZIIPARUNK FEJLESZTÉSE ÉRDEKÉBEN Herrmann Miksa kereskedelemügyi miniszter körlevelet intézett a hazai számottevő háziipari vállalatok vezetőségéhez, melyben utalt a házi-iparnak a nemzetek gazdasági életében egyre növe-kező fontosságára, kijelenté, hogy az eddigénél még nagyobb figyelemmel akarja kísérni ipari termelé-sünk ez ágát s ezért megfelelő anyagi eszközöket is szán háziiparunk versenyképességének és tér-foglalásának előmozdítására. Különös súlyt vet arra, hogy a kereskedelmi forgalomba kerülő ilyen cikkek eredetiség, a művészet és a nemesebb ízlés, valamint a kidolgozás szempontjából kifogástala-nok legyenek. Ennek előmozdítása végett meg-bízta F. Kovács Erzsébetet, a budapesti áll. nőiipariskola tanárát, hogy segítségére legyen a háziipari vállalatoknak abban, hogy készítményeik a fentírt szempontoknak minden tekintetben meg-feleljenek. A jeles tanárnőt folyóiratunk olvasói az e lapokon gyakran képen bemutatott sokféle iparművészeti alkotásai révén már mintegy másfél évtized óta ismerik. Eszerint megállapíthatják, hogy a miniszter a legméltóbb kezekre bízta házi-iparunk művészi irányításának és nemesítésének annyira időszerű fontos ügyét. Tudjuk, hogy mennyit vétkesnek és hibásnak ma is e téren, mely éppen alkalmas volna kulturáltságunk és a mun-kában való becsületességünknek igazolására. Biza-lommal nézünk az új háziipari felügyelő működése

elé s elvárjuk az érdekelt háziipari vállalatoktól, hogy ők is szívesen és megértéssel fogadják majd hivatalos látogatásait és a saját jól felfogott érde-kükben készséggel követik majd tanácsait.

A háziipari telepeknek a helyszínén való meg-látogatásán kívül F. Kovács Erzsébet hetenként kétszer, ú. m. kedden 4—6 és szombaton 11—1 óra közt az O. M. Iparművészeti Társulat helyiségei-ben hivatalos órát tart, amikor ott fogadja a hozzá tanácsért és útbaigazításért forduló háziiparosokat.

A MODERN GYERMEKJÁTÉKOK egyik kedvelt fajtája a gummiból készült felfújható játék. Eleinte két lapból készültek angol, amerikai, né-met, osztrák gummigyárakban, de ezek a szimpla testek rendszerint művészetlen, igen primitív for-mákra szorítkoztak. Egy magyar világsszabada-lomnak kellett jönni, hogy tökéletes szép formájú figurákat lehessen négy lapból készíteni. Szeren-esére a magyar vállalat egy képzett tehetséges iparművész, Szekeres Bélát alkalmazta, aki a gummi technikáját alaposan tanulmányozta, az e-fajta játékot az egész világon elismert tökélyre fejlesztette. Eleinte természetes formákban, ará-nyokban készültek emberi és állati alakjal. A ter-mészetes fejlődés folytán eljutott a stíliázottabb formákhoz és groteszk alakokhoz, ami még művé-szibbé, kedvesebbé teszi ezeket a különben is praktikus játékszereket. A magyar vállalat a világ minden részébe szállítja e készítményeit és min-denütt becsületet és elismerést szerez a »Ma-de-in Hungary« jelzésnek.

HELYREIGAZÍTÁS. Lapunk legutóbbi számá-nak 13. oldalán közölt alsó képen ábrázolt hímtett vánkost nem Éder Elza, hanem Stie-h-leutner Mária készítette, a 14. oldal alsó képén bemutatott majolika dísz tárgyak pedig nem Csorba, hanem Gorka Géza nórgrádverőcei műhelyéből valók.

PÁLYÁZATOK

AZ IDEGENFORGALMI TANÁCS — mint már jelentettük — általános nyilvános pályázatot hirdetett olyan plakátnak tervére, mely alkalmas legyen arra, hogy a külföldi közönség figyelmét országunkra, különösen Budapestre hívja fel. A határidőre — mely március hó 26-án járt le — 250 pályamű érkezett be s ezek fölött határozott Apponyi Antal gróf elnöklésével a Glück Frigyes, Györgyi Kálmán, Jauernik Nándor, Iványi-Grünwald Béla, Petrovics Elek, Réti István, Végh Gyula és Zilahy Dezső tagokból alakított bírálóbizottság. A pályaművekről általában megállapíthatjuk, hogy nem feleltek meg a várakozásoknak. A pályázók jó része teljesen félreértette a célt, sokan pedig a plakát legelemibb követelményeit hagyták figyelmen kívül. A bizottság részéről díjazott művek közt is

allg van 2—3, mely méltó volna a sokszorosításra. A kitűzött I. és II. díjat megfelelő kimagaslóan sikerült pályamű híján nem adták ki, ellenben a III. 1000 pengős díjat Horváth Béla és Hosszú Pintér Gyula közös művének ítéltek oda. 700—700 pengőért megvásárolták Pólya Tibor, Jantsehi Béla, Metzger Károly, Krausz Lajos, Krisztek Béla és Burián Jenő, 200—200 pengőért pedig Blező András, Diósy Antal, Hollós Endre és Buday István pályaműveit. Valamennyi pályamű március hó 23-tól április hó 6-ig ki volt állítva az Iparművészeti Múzeumban.

PENGŐPÁLYÁZAT. A pénzügyminisztérium a Magyar Országos Képzőművészeti Tanács útján nyilvános pályázatot hirdetett a készítő 5 és 2 pengős ezüstérmék megtervezésére. A pályázat — a háborús idők óta legjelentősebb érem-pályázatunk — igen széles körben keltette föl az érdeklődést, amit igazol, hogy a 18 napos rövid terminus ellenére is közel 100 pályázó vett azon részt. A pályázóknak csaknem fele (46) a napilapok hiányos közléseiből vett tudomást a pályázati feltételekről s így csupán rajzokat mutatott be. E rajzok azonban a tervek elbírálásánál figyelmen kívül maradtak. Így is tekintélyes, több mint 230 darab állott a bírálóbizottság előtt, háromszoros nagyságban, kivitelezésre, illetve reprodukálásra alkalmas gipszmodellben. A pályázati feltételek ugyanis — okulva az eddigi szomorú tapasztalatokon — ezúttal nem rajzos megoldásokat, hanem tökéletes gipszmodelleket kívántak. A pályázati anyag teljes egészében örömdíjat meglepetéseket hozott s magasan felette áll az eddigi pénzérem-pályázati eredményeknek. A bírálóbizottság a 2000 pengős első díjjal Veisz Pál iparművész tervezetét tüntette ki, aki igen szimpatikus elgondolásban s finom művészi kivitelben oldotta meg különösen a madonnás 5 pengős tervét. Kár, hogy erősen plasztikája miatt a mostani alakjában kevésbé alkalmas a sokszorosításra. A második díjat (1500 P) Madarasi Machovics Walter nyerte el ugyanezen madonnás tervezetével. Itt már erővel teljesebb aplasztikai kidolgozás s a részletek hangsúlyozása is szerencsésebb. Szántó Gergely harmadik helyen (1000 P) díjazott s kitűnően mintázott munkája az irredentizmus gondolatát emeli ki. Az említettek kivül megvételre ajánlotta a bizottság Reményi József, Greff Lajos és Csajka István terveit. Hogy ezek a tervek közül melyek kerülnek majd megvalósulásra, ezt végső fokon a pénzügyminisztérium fogja eldönteni az összes művészi és technikai szempontok figyelembevételével. Általában elmondható, hogy a név szerint ki nem tüntetett pályázók munkái között is sok figyelemreméltó van s mint értesülünk, a végső döntésnél ezek is számbavételnek. És itt a Baranyai, Lex, Sabaria, Tavasz 21, Fata morgana, Pax, Turul, Ötvös és Ypsilon jellegű pályaművek szerzőiről lehet legkomolyabban szó. Ezzel válik ugyanis valóra az a régi óhaj, hogy érepenzünk a világviszonylatban is dokumen-

tálja végre művészi tudásunkat, ízlésünket és technikánk teherbírását. Örömmel állapítjuk meg, hogy a kitüntetett művészek valamennyien az Orsz. M. Kir. Iparművészeti Iskola volt tanítványainak sorából valók s így vérből, hivatott munkáival a magyar iparművészetnek.

AZ IDEGENFORGALMI EMLÉKTÁRGYAK TERVEIRE HIRDETETT PÁLYÁZAT a kitűzött célnak leginkább megfelelő pályaművei nyomán a Társulat több iparművésznel nagyobb mennyiségben rendelt meg művészi hatású, olcsóbb fa-, fém-, eszterp-, esont- és textiltárgyakat. Addig is, míg a Társulat a tárgyaknak kereskedelmi úton való forgalombahozatalát meg nem szervezi, azokat az Andrassy-úti állandó kiállításában árusítja.

KIÁLLÍTÁSOK

LAKÁSBERENDEZÉSI KIÁLLÍTÁS nyílt meg március hó 23-án az Orsz. M. Iparművészeti Társulat helyiségében. A kiállítást a Társulat az Iparosok Orsz. Központi Szövetkezetével karöltve rendezte, hogy alkalmat adjon több tehetséges fiatal iparművésznek, valamint kiváló bútorigarosoknak nyilvános szereplésre, másrészt pedig a közönségnek a jelenkor igényeinek és ízlésének megfelelő, gondosan elkészített, jó bútoroknak megtekintésére és megvásárlására. Hét egymásbanyúlós teljesen berendezett szobából áll az érdekes kiállítás. Nem látunk itt faragásokkal borított, gazdagon díszített bútorokat, sem a szokványos neobarokkos berendezések rég megunt, semmitmondó formafrázisait. Nemes egyszerűsége és célszerűsége való törekvés jellemzi ezeket a »modern« bútorokat, melyekről hisszük, hogy száz év múlva is jól megállják helyüket, mert nem akarnak egyebek lenni, mint becsületesen megcsinált praktikus bútorok. Nem tagadható, hogy a tervezők különböző benyomások hatása alatt eszelték ki bútoraikat. De mindannyian — és jó részben kiváló sikerrel — új formai megoldásokra törekedtek s ott, ahol alkalmaztak kevés díszet, a díszítmény maga is eredeti gondolatból eredt. A Társulat a bútorok bemutatásával hatni akart egyrészt a közönségre, melynek példákat mutatott arra, hogy miképpen és mivel rendezze be otthonát, másrészt pedig buzdítani akarta a bútorigarosokat arra, hogy lássák be végre, hogy a XX. század telefonáló, rádiózó, repülő emberének és a rövidszoknyás, bubifrizurás nőinek más környezetet való otthonában, mint a XVIII. század parókás, varkocsos és krinolinos alakjainak. A szobaberendezések tervezői és készítői a következők: Flach János, úriszoba, készítője Szűcs István; ifj. Vass Béla, ebédlő, készítette Gazdag József; Tálos Gyula, hálószoba, kész. Gurnay Elek; Schäfer Ferenc, ebédlő, kész. Kiszlak János; Kaesz Gyula, úriszoba, kész. Better Sándor; Fábry



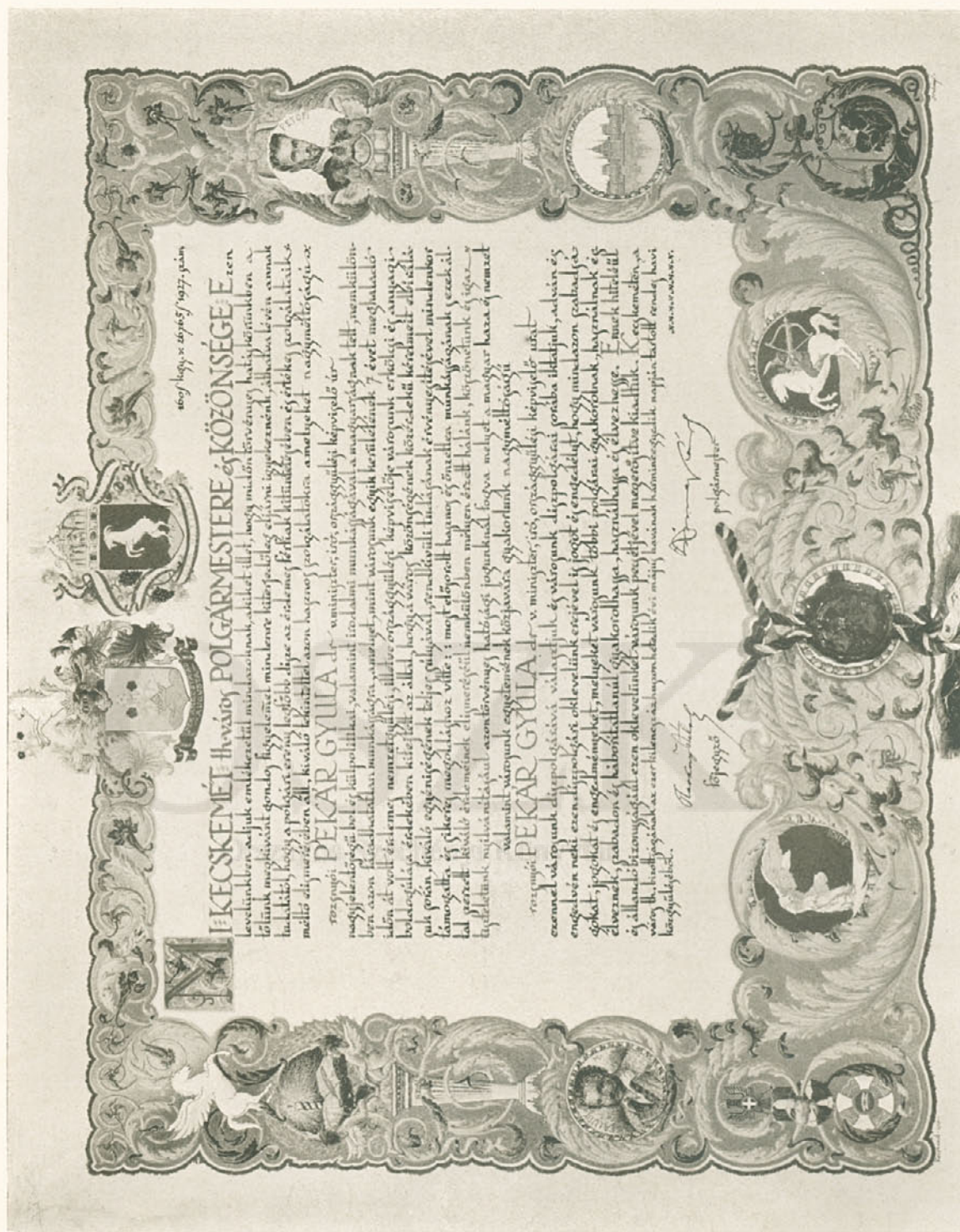
Hellebrand Béla domborított ezüstművei. — Getriebene Silberarbeiten. — Ouvrages en argent bosselés.



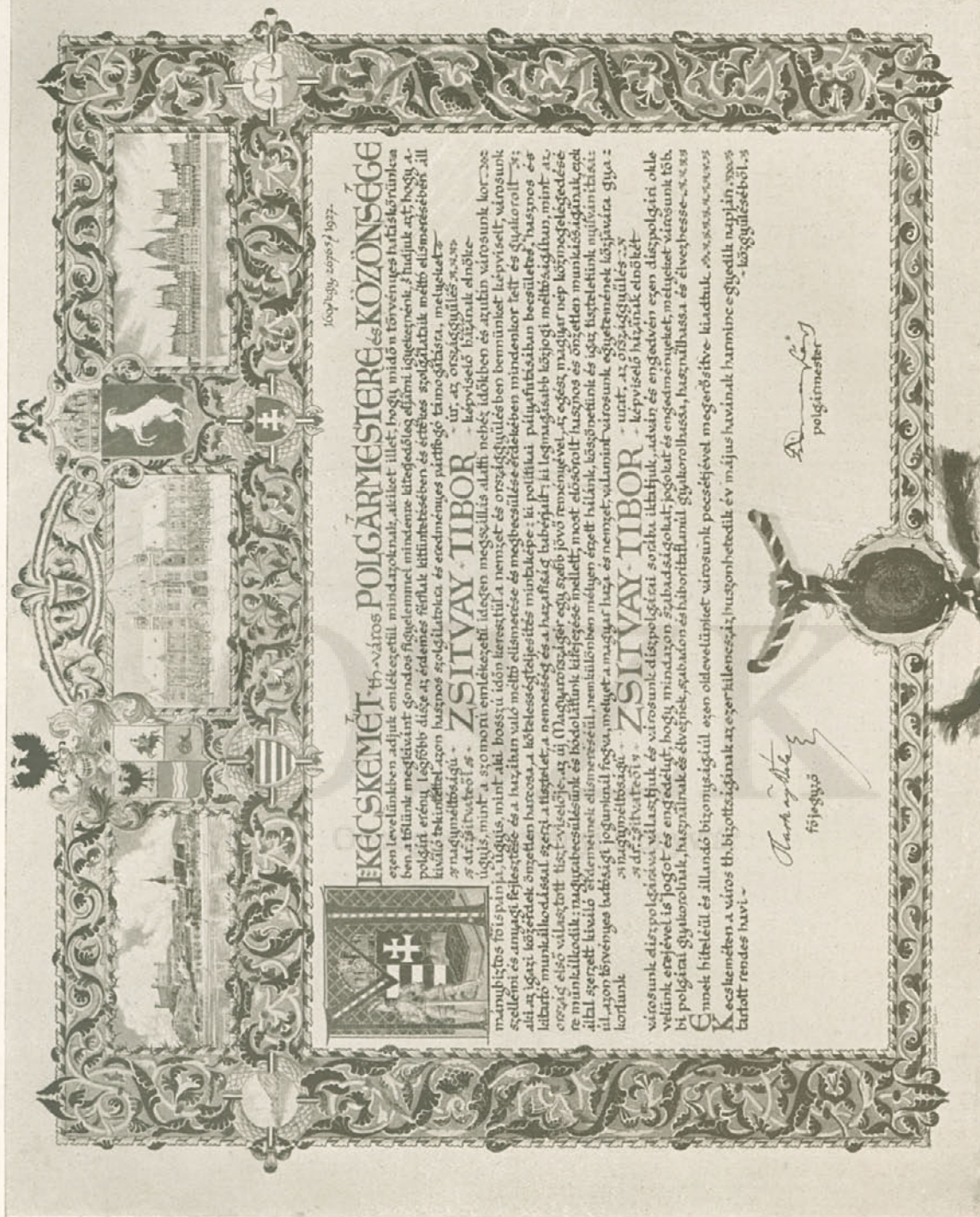
Gorka Géza újabb kerámiái. — Glasiertes Tonzeug. — Céramiques.



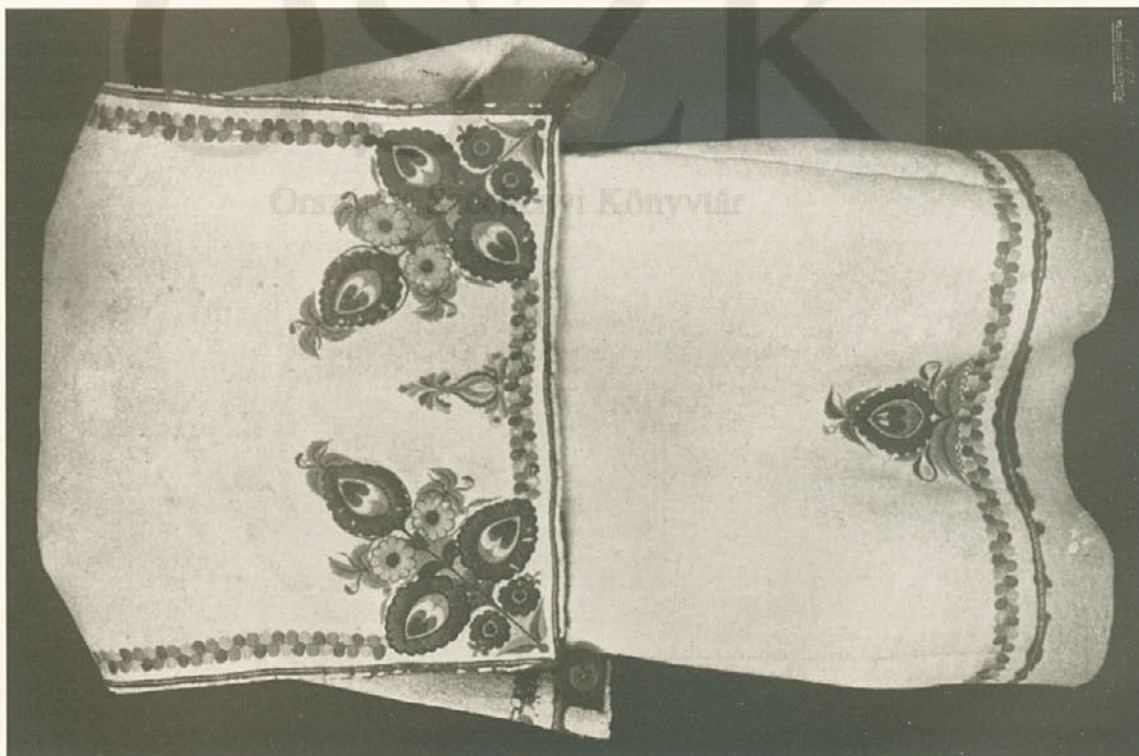
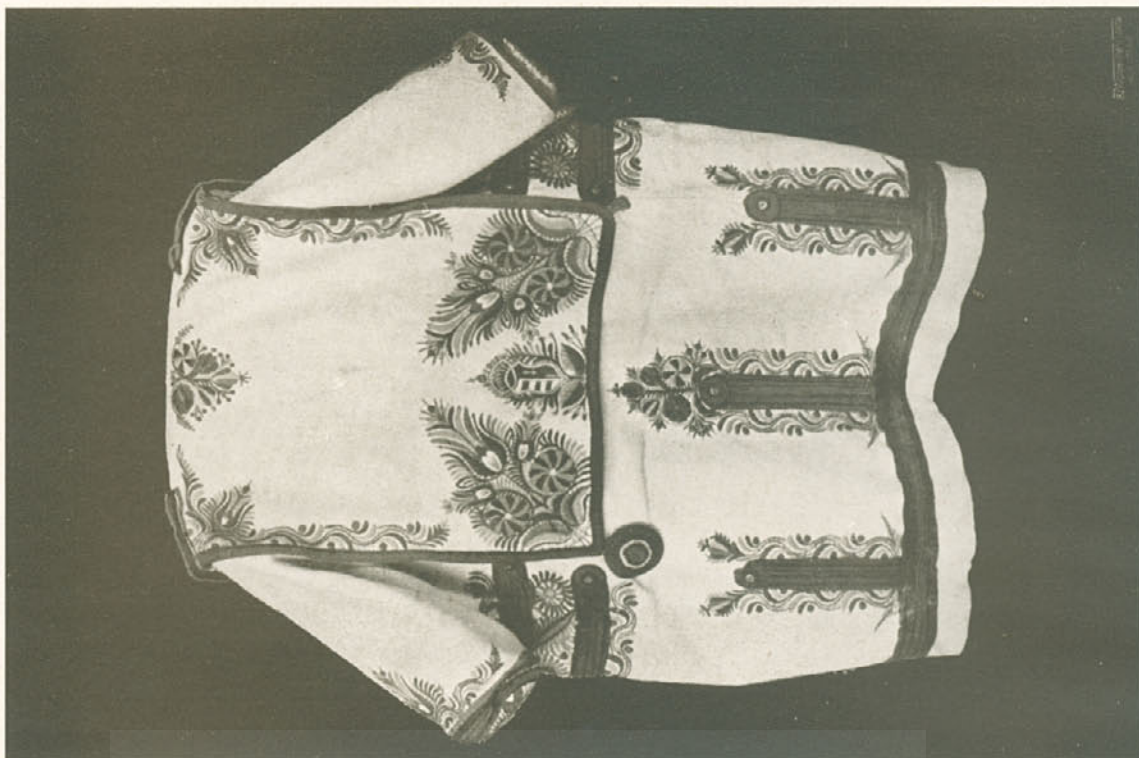
Gorka Géza újabb kerámiái. — Glasiertes Tonzeug. — Céramiques.



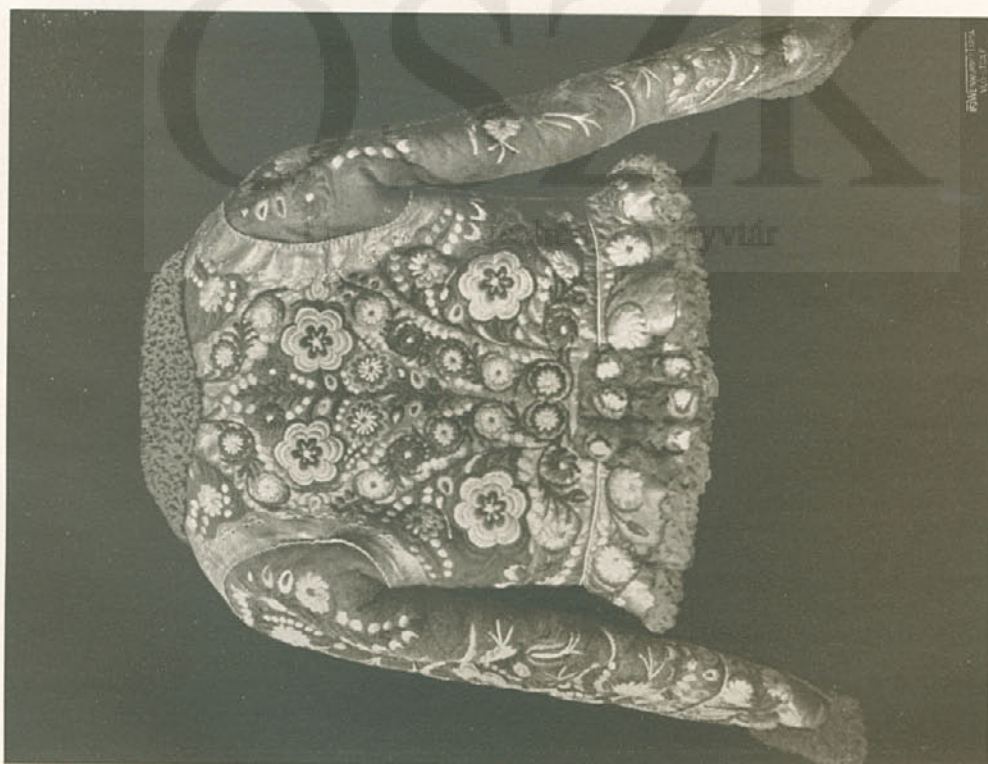
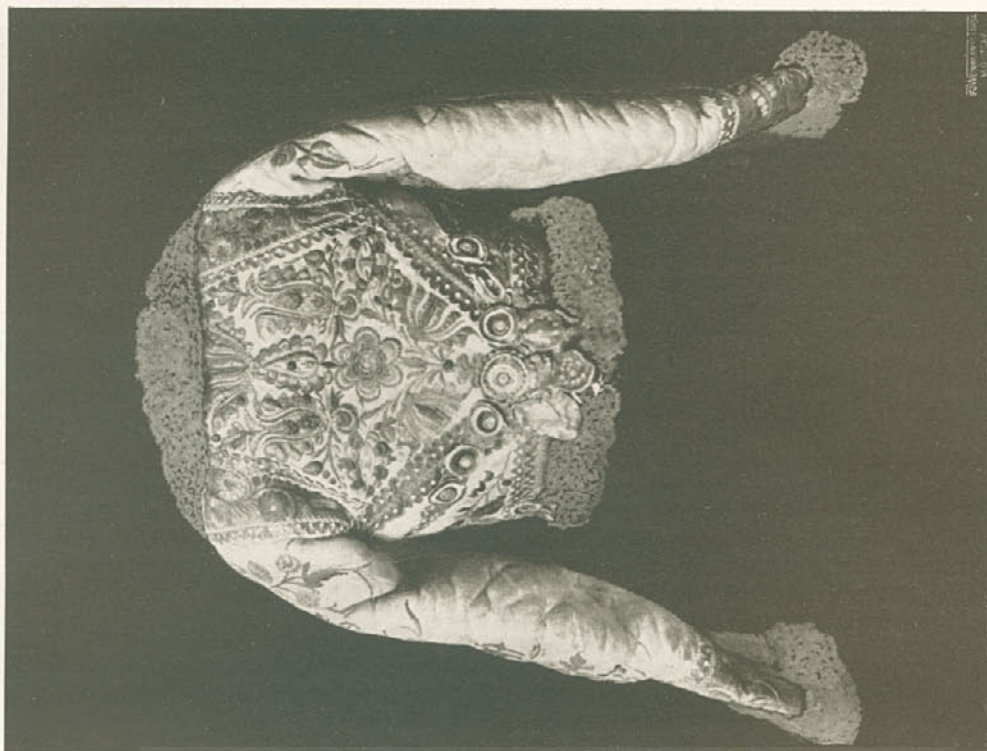
Irányi István: Kécskemét városa Pekár Gyulának adott díszpolgári oklevele. — Ehrenbürgerdiplom. — Diplôme d'honneur.



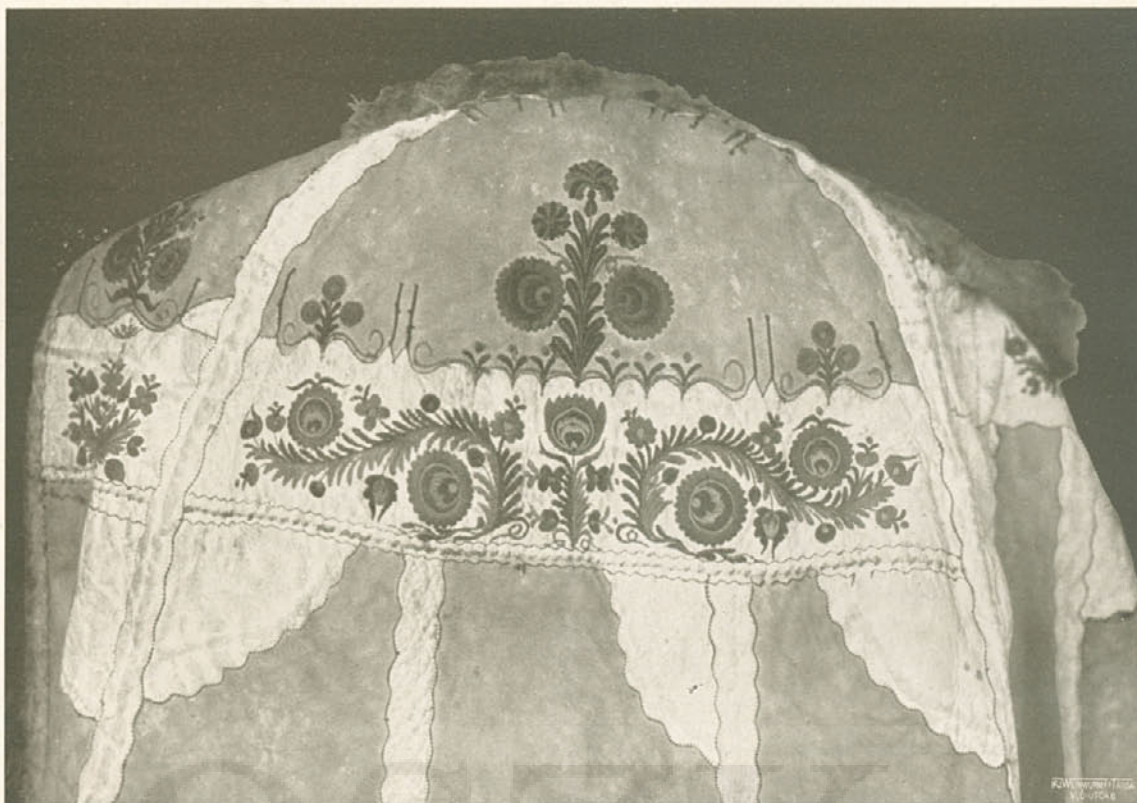
Irányi István: Kecskemét városa Zsitvay Tibornak adott díszpolgári oklevele. — Ehrenbürgerdiplom. — Diplôme d'honneur.



A Nemzeti Múzeum újabb beszerzése. Cifraszűr. Gömör m. Cifra pásztorszűr. Nógrád m. — Neuerwerbungen des National Museums. Ungarische Volkskunst: Buntbestickte Bauern-Filzmäntel. — Nouvelles acquisitions du Musée National Hongrois. Art populaire: Manteau de pâte brodée.



A Nemzeti Múzeum újabb beszerzései. Katholikus nő kődmőne. Csököly, Somogy m. Női kődmőne. Baranya m. — Neuerwerbungen des National Museums. Ungarische Volkskunst: Gestickte Lederwamse. — Nouvelles acquisitions du Musée National Hongrois. Art populaire: Manteaux brodés.



A Nemzeti Múzeum újabb beszerzései. Férfisuba válla, Kisújszállás, Cifra kanászszerű hátulja, Somogy m. — Neuerwerbungen des National Museums. Ungarische Volkskunst: Stickerelen eines Ledermantels (suba) und eines Filzmantels (szűr), — Nouvelles acquisitions du Musée National Hongrois. Art paysan: Manteaux brodés.

Pál, hálószoza, kész. Koller István; Schalamonek Károly, hálószoza, kész. Mayhen Ferenc. A kiállítással együtt láthatók voltak a Szent Gellért-hegyre szánt magyar kálvária stációinak tervei. Ezeket boldogult Alpár Ignác mester közreműködésével Kotál Henrik tervezte. A szép gondolat megvalósítása igen kíváncsú és alig hisszük, hogy az komolyabb nehézséggel járna.

A BARCELONAI NEMZETKÖZI KIÁLLÍTÁS — mint már jelentettük — az eddigi megállapodások szerint május hó 15-én nyílik meg. A Györgyi Dénes és Menyhért Miklós tervei nyomán épülő impozáns méretű magyar esernök 20 méter magas tornyával messze láthatóan kiválik a kiállítás többi épületei közül és most Kertész K. Róbert h. államtitkár vezetésével serényen folyik a munka, hogy méltó anyag töltsen meg a magyar esernök tágas termét. Az elő-esernökben a kormányszobor mellszobrán kívül számos kisebb szoborművet és gobelint helyeznek el a olvasóasztalon Magyarország legelőkelőbb képes folyóiratai állanak majd a látogatók rendelkezésére. Balra a székesfőváros idegenforgalmi hivatala állítja ki a főváros nagyszabású látképét, diorámáját és kimagasló pontjait ábrázoló fölvételeket, reklámyomtatványait stb. Ott lesz látható Benéz Gyulának Budavár visszafoglalását ábrázoló festménye is. A jobbra eső terem pedig mozgóképek bemutatására használják fel, mégpedig nemcsak a főváros, hanem az egész ország néprajzi, állattenyésztési, a sportélet, a fürdőpropaganda stb. körébe tartozó mozgóképkepekre. Ezeken kívül az iparművészet, az iparművészeti- és a székesfővárosi iparrajziskola, az egyházi művészet, a grafikai, a vegyes kézműipari, a népművészeti és a házipari csoportok, valamint a mezőgazdasági osztály egészíti ki a magyar esernök látványát. A képzőművészeti magyar csoport a művészetek nemzetközi nagy palotájának két nagy termét fogja elfoglalni a külön osztályban vonul föl a magyar nehézipar is, melyet a többi idegen nemzetek nehéziparával együtt egy erre a célra épült hatalmas esernökben helyeznek el.

ELHALASZTOTT KIÁLLÍTÁS. Berlinben tudvalevőleg jövő év tavaszára nagy építőkiállítást terveztek. Ezt a kiállítást most egységes akarattal 1931. év tavaszára halasztották. Ok: az építőtervek oly nagyarányúak, hogy egy év alatt meg nem valósulhatnak.

LAKATOSMUNKÁK. A régi jó lakatosmunkák hovatovább egészen eltűnnek a múzeumok raktáraiban. Vagy ami még rosszabb: az óeskavas-kereskedők fészereiben. A jó lakatosmunkát nem gyűjtik magánosok, a szép kulesoknak és céhládáknak csak ritkán akad amatőrje. Pedig ilyen módon nem is lehetnek hatással a jelenleg készülő lakatosmunkákra. Svájcban érezték, hogy ez nines rendjén. Olyan kiállítást csináltak tehát, melyben

régi jót és újabb izlées tárgyakat együtt mutattak be. Sőt még pályázatot is írtak ki, mely jó eredménnyel zárult. Vajjon nem volna-e érdemes ezt a svájci példát, mely annyira életrevaló, minálunk is megvalósítani?

AZ ÚJ IDŐK. Tudvalevőleg ez lesz a kölni nagy iparművészeti kiállítás címe, melyet 1932 nyarán rendeznek. A német Werkbund fogja benne megmutatni erejét. A kiállítás nemzetközi jellegű lesz. Erő kifejtésében azzal is számol a rendezőség, hogy egyidejűleg német földön más nagy kiállítások is lesznek. Düsseldorf, Essen modern lakáskiállításai, Frankfurt Goethe-centennáriumi kiállítása csak annál fokozottabb tevékenységre sarkalja a rendezőket. A legfontosabb szempont a kiállításon a kvalitásos színvonal mellett az lesz, hogy minden szóhoz jusson, ami egy új kor formai kifejezését hordja magán és a mai idők élettartalmának megfelelően van alkotva.

TECHNIKAI ÉPÍTÉSZET. Az essen Folkwang-Museum tudvalevően elől jár a múzeumok közt a jelen törekvések propagálásában. Nemesak hogy összegyűjti a grafika, építőművészet stb. eredeti terveit, hanem vándorkiállításra is küldi őket. Most a német technikai építészet legszebb munkáit küldi külföldi vándorkiállításra: persze papíron, vásznon és gipszmodelleken. A kiállítást nagy hatással mutatták be Zürichben.

MODERN ÉKSZERKIÁLLÍTÁS PÁRIZSBAN. A franciáknál tudvalevőleg nagyon fejlett az ékszeripar, de igen csekély annak művészeti jelentősége. Maguk a franciák már egy évszázad óta szolgalelkűen ragaszkodnak a régi stílusokhoz és szentségtörésnek tekintik a hagyományos formáktól való eltérést. Most, úgy látszik, már maguk is únják ezt kissé. Erre vall, hogy az ottani ékszerészek szövetsége egy kiállításra készül s ezen mindenféle kivételre alkalmas tervet közszemlére akarnak kitűzni, de elsősorban modern terveket várnak. Annyira mentek ebben a törekvésben, hogy egyenest a németekhez fordultak jó tervekért. De azonkívül a dánok és hollandok segítségére is számítanak.

JUBILEUMI KIÁLLÍTÁS. Megemlékeztünk már arról, hogy most mult éppen 30 éve a müncheni és drezdai iparművészeti műhelyek fennállásának. A modern német lakástörekvések életében ez a két műhely volt a kiindulópont. Alapítók s nagyrafejlesztők még ma is tevékenyek. Riemerschmid, Bruno Paul, Lucian Bernhard és munkatársaik most egy kiállításon mutatták be erejük esorbíttatlan voltát. A kiállítást Münchenben rendezték. A szigorú anyagmegválasztás, a kéz munkájának tökéletessége most is ott volt minden bemutatott darabjukon. Pazar bőségben állítottak ki bútort, szövetet és poharakat s minden egyéb használati tárgyat. A müncheniek ezúttal is büszkék voltak az ő műhelyükre.

AZ ŐRÖK KÉZMŰVÉSSÉG. Mannheimban ezen a télen kiállítás volt, melyet az ottani művészeti csarnok igazgatója, Hartlaub rendezett. Egy égetően időszerű problémát akart megvilágítani. Mi az, ami a kézművességből még a gépkorszakban is szükséges lesz? Mi az, ami dacolni fog az industrializmus mindenhatóságával? Azt a folyton változó határvonalat kereste, ami a kézműipart a gyáripari terméktől elválasztja. Ezt akarta modelleken, mintaszerű munkákon bemutatni. De nem sikerült neki. Jó iparművészeti kiállítást hozott össze, de nem a célt dokumentálta vele. Am egy eredmény mégis volt. Rengeteg nyilatkozat, körkérdésre adott válasz érkezett ismert német építészekről, oktatókról és írókról. Ez is valami, bár inkább elmélet, mint cselekedet.

KIÁLLÍTÁSOK NYÁRA KÖLNEN. A Rajna-mellék legnagyobb német városában ugyancsak élénk élet lesz a nyáron. Mindenekelőtt a Werkbund munkaközössége fogja ott nagy évi szemléjét bemutatni. Ennek azt a címet adják: »a növekvő lakás«. Főleg egyes bútorok kiállításán akarják bebizonyítani, hogy iparművészeti kifogástalan módon lehet egy már meglevő lakást is továbbfejleszteni. Ily szorult viszonyok közt, mint a mostaniak, ennek is van nevelő értéke. De ezenkívül még négy iparművészeti kiállítás lesz ezzel egyidejűleg Kölnben. Egyik egy képzőművészeti kiállítás lesz, a másikon az ottani múzeumok ismeretlen kincsait mutatják be, lesz azonkívül osztrák barokk-kiállítás és egy régi orosz műtárgyakból rendezett kiállítás.

EGYHÁZMŰVÉSZET AMERIKÁNAK. Tudvalevő dolog, hogy modern egyházművészetben a délnémet városoknak s azok között főleg Münchennek és Stuttgartnak vezetőszerpe van. Nemrég egy müncheni kiállításon be is mutatták, hogy mit szállítanak ki legközelebb New-Yorkba. Oltárokat, kórus-faragásokat, rézbe öntött szobrászati munkákat és üvegfestményeket. Egy új miniorita klastromi templom egész berendezését. A megkeresés a müncheni iparkamarához érkezett.

SZAKOKTATÁS

EGY KIÁLLÍTÁS ÉS A TANULSÁGAI. Prágában az elmúlt nyáron gyermekrajz-kiállítás volt. Ezen a nemzetközi kiállításon igen sok európai nemzet vett részt. De már mérőöldnyit távol-ságra észre lehetett venni, hogy a rajztanításban legjelesebb, leghaladottabb két nemzet: a német és az osztrák. Hiába, az ő művészetnevelési főle-nyüket egy világháború s egy feldarabolási művelet sem tudta megsemmisíteni. Ez annyira nyilvánvaló volt, hogy egy más világrészben is menten észrevették: Amerikában. Rögtön a kiállítás be-zárása után meg is jött a felszólítás Dr. Pechmann

főigazgatóhoz Münchenbe, hogy indítsa útnak e két nemzet gyermekrajzainak anyagát New-Yorkba. Előbb ott mutatják be a rajzokat s azután körül-utazzák valamennyi nagyvárost az Unióban. Ez a kiállítás tehát többféle tanulságot rejt magában. Egyik tanulság mindenesetre az amerikaiaké lesz, akik pedig maguk is kemény legények a modern rajzoktatásban. De a másik tanulság a miénk, magyaroké. Emlékezzünk időkre, amikor éppen rajztanításunk sorozatos diadalokat aratott s mindenütt, ahol bemutatkozott, tiszteletet és meg-becsülést szerzett a magyar névnek. 1906-ban az e lapok szerkesztője vezetése és irányítása alatt állt székesfővárosi elemi iskolai újszerű rajztanítás menetét bemutató rajzsorozatát helyezték a milánói Museo didattico-ban, 1907-ben a párizsi rajztanár-egyesület kérésére küldtünk ki szintén egy ilyen sorozatot, melyről az ottani rajztanár-jelölteknek kellett tanulmányokat írni, 1908-ban a londoni művészetnevelési kongresszuson szerepelt kiváló sikerrel a székesfővárosi rajztanítás. A rajzsorozatokat az amerikaiak kérték el és hét városban állították ki. Azt hisszük most is megálltuk volna helyünket e téren s ezért akár mennyi okunk van is idegenkedni e szomszéd állam területén való kiállítástól, azért mégis részt kellene vennünk a nemzetek kulturális versenyében. S komoly okunk van féltetni azt a nehezen megszerzett didaktikai színvonalat, melyen valaha rajztanításunk állt, ha sem belső, sem külső ösztönzések nem elég erősek a folytonos előbbretörésre.

IN MEMORIAM

A MÚZEUMÉPÍTŐ BODE. A berlini múzeumok nagynevű főigazgatója, a 83 éves korában elhalt Bode Vilmos nemesak a művészettörténelemben szerzett magának halhatatlan nevet egész könyvtárra való irodalmi munkásságával. Ő volt az, aki Berlin számottevő múzeumait is teljesen újjászervezte és új épületekbe költöztette. Ebben is, mint minden egyéb kérdésben csaknem autokratikus akarattal igyekezett eszméit megvalósítani. Kötő érzékekkel választotta ki a céljainak megfelelő építész s ha azután terveit el akarták ejteni, szinte erőszakosan is igyekezett azokat keresztül-vinni. S közben kiderült, hogy ez az aggastyán nemesak a harcban fiatalos, de a múzeumpaloták tervezésében is. Több mint 20 esztendeje, hogy Messel elkezdté a Deutsches Museum terveinek kidolgozását, mert az volt a vágya, hogy a híres Museumsinsel egységesen megtervezett kis város-része legyen Berlinnek. Mikor Messel meghalt, az építés vezetése Hoffmann Lajos kezébe került. Az Ázsia-múzeum építése is, amelyet Bruno Paullal együtt Dahlemben kezdeményezett, másképpen alakult, mint ő szerette volna. Ezért az elkészült épületet inkább csak raktárnak használta fel s a keleti múzeum legterjedelmesebb anyagát, az izlám-

esoprotot, a Kaiser-Friedrich-Museumba vitette. Élete vége felé a Pergamon-múzeum felépítésén és berendezésén fáradozott nagy szeretettel, melyet szintén Messel eredeti tervel szerint akart megvalósítani. De az ellenállás, mellyel itt is találkozott, már túllontúl megbénította és kedvét szegte. Hiába, a berlini közhangulat, mely egyébként nagyon tisztelte a pátriárka-tudóst, nem tudta már pótolni azt a nagy hátvédet, mely egykor a császár személyében állt rendíthetetlenül Bode mögött.

MUZEÁLIS ÜGYEK

MAGYAR HIMZÉSEK gazdag sorozatát állította ki nagy udvarában Iparművészeti Múzeumunk. Hazánk magyar lakosságú vidékei asszonynepe díszítő kedvének esodálatosan artisztikus alkotásainak sokféle változatát esodálhatjuk a kiállítás népművészeti részében. Az úri himzések és csipkék csoportjában pedig a szemmel látható nyugati és a keleti befolyás ellenére megmaradt magyaros ornamentikának előkelő pompája gyönyörködött a nézőt. Önkénytelenül hasonlítjuk össze a magyar udvarházak régen porladozó úriasszonyainak és leányainak kivétel nélkül nemes ízlésre valló kézimunkáit a mai kézimunkaboltoknak a jelen kor úriasszonyai részére »megkezdett« elszomorítóan kulturálatlan himzéseiivel és nem találunk feleletet arra a kérdésre, hogy miként lehetséges az, hogy a kultúrában annyira előrehaladt XX. század női kézimunkáinak nagy tömege ízlés dolgában oly mélyen áll a XVII. és XVIII. századi himzett emlékek alatt? Régebben nem voltak nőipariskolák, illusztrált divatlapok és kézimunkaújságok és ennek ellenére az akkoriban készült tünemények alig találunk kivételt, míg ma csak kivételesen örülhetünk az ilyen alkotásoknak. Legyen az Iparművészeti Múzeum kiállítása memento, hogy eszméljünk a kézimunka terén elburjánzott elfajulás felett és keressük meg a bajok orvoslásának módját.

SZAKIRODALOM

RÓNA JÓZSEF: EGY MAGYAR MŰVÉSZ ÉLETE. A szerző kiadása. (Ára 40 pengő.) Két vaskos kötetet hozott a posta a fentírt címmel és kissé gyanakvón néztük a könyvek széles hátát. Önként merült fel a kérdés, vajjon lehet-e magyar művésznek magáról annyi írni-alloja, hogy ez nem fér be egy kötetbe. Találomra nyitottuk fel az egyik könyvet és kezdtük olvasni. Megvallhatjuk, alig tudtuk abbahagyni az olvasást, oly érdekes témákat fejtegetett az író, és pedig esodás eleven, vonzó stílusban, mintha nem is szobrász, hanem vérbeli nagy íróművész írta volna. Megállapíthattuk, hogy Róna József épp oly nagy mestere a tollnak,

mint a mintázóifának és a vésőnek. Megkapó közvetlenséggel írja meg leplezetlenül, őszintén életének lefolyását, kezdve zsenge korától (még az egyéves korában megfigyelt dolgokra is emlékszik) a mai napig. És megfigyelései és vallomásai olykor igen intim élményeibe is engednek bepillantást. E tekintetben emlékeztet autobiográfiája nagy tragikánk, Jászai Mariéra, ki tudvalevően önéletrajzában is meggyónt mindent, ami vele történt. De felette érdekes Róna könyve az utolsó félszázad magyar művészettörténet szempontjából is. Sok ismeretlen igen értékes adat kerül felszínre magyar művészekről és művészi eseményekről. Vonzóan írja le külföldi tanulmányi éveit és utazásai során látott műalkotások szemlélete közben érzett sokféle benyomását. Akit érdekel a »jó békebeli idők« bohémvilágának élete és egy sok bajjal és nehézséggel diadalmasan megküzdő, érdemes, derék magyar művész élete, az nagy gyönyörűséggel fogja olvasni ennek a nagyhasú és sok jó képpel ékes két kötetnek minden sorát.

KOZMA LAJOS kiváló iparművészünk újabb munkáinak sikerült reprodukciói töltik meg az Innen Dekoration áprilisi füzetét. Negyven kép mutatja be Kozmának néhány épületét, sokféle szobaberendezését és azok részleteit. Ó maga szellemen elkkben fejtli ki az ú. n. modern lakásművészetnek a mai korban való egyedüli jogosultságát. A képek aláírásában Kozma neve mellett »Budapest« áll. Ebből a külföld megtudhatja ennek az egész világon nagyon elterjedt tekintélyes folyóirat révén, hogy Magyarországon is van jelenkor i lakáskultúra, melyet néhány lelkes fiatal művészember terjeszt — nagy nehézségek, ellenkezések leküzdésével. Sajnos, hogy kevesen vannak, kik oly elszántan és következetesen kitartanak a küzdelemben, mint Kozma Lajos!

OREL GÉZA: AZ ÁRUSÍTÁS TECHNIKÁJA ÉS LÉLEKTANA. Egyre nagyobb súllyal jelentkezik az egész világon »az üzletre való nevelés« gondolata. Hipokrizis volna ez elől kitérni. Az élet, a kis nemzeteké épügy, mint a nagyoké, ügyes, gyakorlott, szervezni és eladni tudó kereskedőket kíván. A magyar közélet egyik legműveltebb gazdaságpolitikusa: Ereky Károly súlyosan hibáztatja, hogy a magyar termelő nem tudja az áruját esomagolni, márkázni, ajánlani, exportálni. Százmillió pengőket osztunk el evvel évenként. De a magyar kereskedelem városi árukiálata is nagyon kezdetleges még. Hányszor mutattunk mi már rá e folyóirat hasábjain boltkirakataink, plakátjaink, üzleti körleveleink fogyatékosságaira s ezzel szemben a jó példák, a művészi tervek sugallatkeltő hatására. Orel könyve mindenképpen időszerű. Célszerű, okos, sokat látott ember könyve. Ott volt Párizsban az árusítás különféle szakiskoláiban, ismeri Boston és Bécs erre vonatkozó szaktanfolyamait s azok egész szervezetét. Sokat olvasott erről a témáról és igen sok iskola tanmene-